

Οι διαδηλώσεις ήταν σαφώς αυθόρμητες και είχαν κοινωνικές απαιτήσεις στις ρίζες τους. Πολλοί διαδηλωτές υποστήριξαν ότι απλά δεν έχουν τίποτα να φάνε, ότι είναι άνεργοι για πολύ καιρό, και εξέφρασαν βαθιά περιφρόνηση για την εγκληματική πολιτική και οικονομική ελίτ. Παρά το γεγονός ότι η εξέγερση συνέβη κυρίως σε τμήματα της Βοσνίας που κατοικούνται από μουσουλμάνους βόσνιους, η εξέγερση ήταν σαφώς κοινωνική και όχι εθνικιστική. Η κατάσταση στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη παραμένει εξαιρετικά τεταμένη. Υπάρχουν πολλοί εθνικιστικοί ισχυρισμοί, θεωρίες συνωμοσίας, ψεύτικες διακηρύξεις, ψευδείς δηλώσεις, κατασκευασμένες αναφορές και αφηγήσεις. Οι ελίτ και οι καθεστωτικοί διανοούμενοι προσπαθούν όσο πιο σκληρά μπορούν να διατηρήσουν το status quo. Ωστόσο, με τα ριζοσπαστικά αιτήματά της και τις λαϊκές συνελεύσεις, η εξέγερση στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη δείχνει ότι ο παγκόσμιος κύκλος αγώνων, των οποίων αποτελεί αναπόσπαστο μέρος, δεν έχει τελειώσει.

Την Παρασκευή 7 Φεβρουαρίου, κυβερνητικά κτίρια είχαν πάρει φωτιά σε ολόκληρη τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Οι άνθρωποί της, σιωπηλοί για μεγάλο χρονικό διάστημα, τελικά αποφάσισαν να μιλήσουν. Και όταν το έκαναν, αυτό που βγήκε δεν ήταν μόνο λόγια – ήταν ένας βρυχηθμός. Ήταν φωτιά, πέτρες και σκληρές μάχες με την αστυνομία. Η πιο εντυπωσιακή και συμβολική εικόνα των πρώτων ημερών της εξέγερσης ήταν εκείνη του τυλιγμένου στις φλόγες κυβερνητικού κτιρίου στην Τούζλα, την πόλη όπου ξεκίνησαν όλα, με το σύνθημα “θάνατος στον εθνικισμό” γραμμένο στον τοίχο του. Δεδομένου ότι ο εθνικισμός είναι επί μακρόν ένα αγαπημένο καταφύγιο των πολιτικών ελίτ της χώρας, ο οποίος χρησιμοποιείται για να δικαιολογήσει την πολιτική και οικονομική καταπίεση, αυτό ήταν πράγματι ένα ισχυρό μήνυμα.

Οι πρωθυπουργοί των καντονιών της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης άρχισαν να παραιτούνται, ο ένας μετά τον άλλον. Την Κυριακή 9 Φεβρουαρίου, ο πρωθυπουργός της Κροατίας Ζόραν Μιλάνοβιτς πήγε στο Μόσταρ - μια πόλη στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη με μεγάλο κροατικό πληθυσμό- για να συναντηθεί με τους κροάτες ηγέτες, ενώ ο πρόεδρος της Δημοκρατίας της Σέρπσκα (το σερβικό τμήμα της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης), Μίλοραντ Ντόντικ, κλήθηκε στη Σερβία για να συναντηθεί με τον πρώτο αντιπρόεδρο Αλέξανταρ Βούτσιτς (ο ανεπίσημος ηγέτης της Σερβίας). Οι λόγοι ήταν σαφείς. Οι πολιτικές ελίτ τόσο στην Κροατία όσο και στη Σερβία φοβούνται, μεταξύ άλλων, ότι αυτό που κάποιος ήδη αποκαλούν “βοσνιακή επανάσταση” μπορεί εξαπλωθεί πέρα από τα σύνορα στις χώρες τους.

Εκρηκτική οργή

Η οικονομική κατάσταση στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη είναι αναμφίβολα τρομερή. Η χώρα ήταν κάποτε γνωστή για τα πολλά εργοστάσιά της και μια ισχυρή εργατική τάξη – ακόμη και ο θυρεός της πρώην Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης (τμήμα της ενιαίας Γιουγκοσλαβίας) είχε ως χαρακτηριστικό θέμα καμινάδες εργοστασίων. Τώρα, πολλά από αυτά τα εργοστάσια είναι κλειστά, τα

υπόλοιπα ιδιωτικοποιήθηκαν από ξένες εταιρείες ή από τη νεοσύστατη καπιταλιστική τάξη, και σε ορισμένες από αυτά οι εργαζόμενοι εργάζονται αλλά δεν λαμβάνουν τους μισθούς τους (κάτι που είναι αρκετά συχνό στη μετα-γιουγκοσλαβική οικονομία). Η χώρα έχει ένα ποσοστό ανεργίας περίπου 45%. Οι γειτονικές Κροατία και Σερβία δεν είναι σε τόσο κακή κατάσταση, αλλά οι ελίτ τους έχουν πολλούς λόγους να ανησυχούν επίσης, δεδομένου ότι η γενική κατάσταση είναι πολύ μακριά από το να είναι ακόμη και ελαφρώς ικανοποιητική. Για παράδειγμα, η ανεργία των νέων στην Κροατία είναι σχεδόν 53%, το υψηλότερο μετά την Ελλάδα και την Ισπανία ποσοστό στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η εκρηκτική και σε ορισμένες περιπτώσεις αρκετά βίαιη εξέγερση στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη είχε σίγουρα τους δικούς της τοπικούς λόγους - αχαλίνωτη φτώχεια, τεράστιες ανισότητες, υπερμεγέθη γραφειοκρατικό μηχανισμό. Ωστόσο, ο ξεσηκωμός αυτός αποτελεί επίσης αναπόσπαστο μέρος των παγκόσμιων ξεσηκωμών που έχουμε δει τα τελευταία δύο χρόνια. Μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης το 2008 και λίγα χρόνια μετά το αρχικό σοκ, ένα κύμα μεγάλων διαδηλώσεων και εξεγέρσεων ξεκίνησε το 2011 με την Αραβική Άνοιξη, τους αγανακτισμένους στην Ισπανία και το Occupy Wall Street στις ΗΠΑ. Πέρυσι, είδαμε μεγάλες εξεγέρσεις στην Τουρκία και τη Βραζιλία. Η πρώην Γιουγκοσλαβία δεν έμεινε έξω από αυτό το κύμα.

Ήδη από το 2011, υπήρξαν μεγάλες διαδηλώσεις οργανωμένες μέσω του facebook στην Κροατία που κράτησαν ένα μήνα. Αν και αρκετά ετερογενείς πολιτικά, ήταν η πρώτη φορά που ανοιχτά αντικαπιταλιστικά μηνύματα εμφανίστηκαν στις μετα-γιουγκοσλαβικές χώρες, και οι διαδηλώσεις με πολλούς τρόπους "πρόλαβαν" τους αγανακτισμένους και το Occupy Wall Street, μοιραζόμενες μαζί τους ένα σαφές κοινό πνεύμα. Το 2012 -'13, η Σλοβενία κλονίστηκε από μια λαϊκή εξέγερση που επηρέασε σημαντικά τη δημόσια συζήτηση στη χώρα και ανέδειξε νέες πολιτικές δυνάμεις (όπως η ελπιδοφόρα Πρωτοβουλία για Δημοκρατικό Σοσιαλισμό). Το 2014, ήρθε η ώρα για τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Ήταν η τελευταία που αντέδρασε, αλλά η αντίδρασή της ήταν μακράν η πιο ισχυρή.

Μια κοινωνική εξέγερση

Αφότου η εξέγερση ξεκίνησε, σχεδόν όλοι οι αναλυτές επέμειναν ότι ήταν αναπόφευκτη και ότι ήταν βέβαιοι ανέκαθεν ότι κάτι σαν αυτό θα συνέβαινε αργά ή γρήγορα. Φυσικά, αυτό δεν είναι αλήθεια. Παρά το γεγονός ότι η κατάσταση στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη ήταν πράγματι καταστροφική, πριν από όλα αυτά οι περισσότεροι αναλυτές θα είχαν ισχυριστεί ότι αυτό το είδος της εξέγερσης ήταν αδύνατο, επειδή οι άνθρωποι είναι παθητικοί, αδρανείς και διαιρεμένοι από τον εθνικισμό. Αλλά, όπως συμβαίνει συχνά, υπήρξε μια απρόβλεπτη σπίθα και όλα εξελίχθηκαν γρήγορα.

Η εξέγερση ξεκίνησε στην Τούζλα, στο βορειοανατολικό τμήμα της χώρας` μια πόλη με μακρά αριστερή και εργατική παράδοση. "Μια διαφορετική πόλη", όπως συχνά υποστηρίζεται, επειδή ο εθνικισμός δεν είχε ποτέ εγκατασταθεί σταθερά εκεί, σε αντίθεση με την υπόλοιπη χώρα. Έτσι δεν προκαλεί κατάπληξη ότι ήταν αυτή η πόλη που βρέθηκε στο μάτι του κυκλώνα. Εκεί, οι εργαζόμενοι πολλών ιδιωτικοποιημένων εργοστασίων (όπως των Dita, Polihem και Konjuh) έχουν διαμαρτυρηθεί ειρηνικά για διάφορους λόγους, εδώ και αρκετό καιρό. Ωστόσο, την Τετάρτη 5 Φεβρουαρίου, ενώθηκαν με τη νεολαία της πόλης, τους ανέργους και άλλους ανθρώπους, και η διαμαρτυρία γρήγορα άρχισε να κλιμακώνεται, εξαπλώνόμενη τις επόμενες ημέρες στο μεγαλύτερο μέρος της χώρας. Οι πιο σημαντικές δράσεις σημειώθηκαν στις πόλεις Τούζλα, Σεράγεβο, Ζένιτσα, Μόσταρ και Μπίχατς, οι οποίες είναι από τις μεγαλύτερες πόλεις της χώρας, με την πλειοψηφία των βίαιων συγκρούσεων και πυρπολήσεων να συμβαίνουν την Παρασκευή 7 Φεβρουαρίου.

Οι διαδηλώσεις ήταν σαφώς αυθόρμητες και είχαν κοινωνικές απαιτήσεις στις ρίζες τους. Πολλοί διαδηλωτές υποστήριξαν ότι απλά δεν έχουν τίποτα να φάνε, ότι είναι άνεργοι για πολύ καιρό, και εξέφρασαν βαθιά περιφρόνηση για την εγκληματική πολιτική και οικονομική ελίτ. Παρά το γεγονός ότι η εξέγερση συνέβη κυρίως σε τμήματα της Βοσνίας που κατοικούνται από μουσουλμάνους βόσνιους (με το

οποίο κροάτες και σέρβοι εθνικιστές χάρηκαν και έσπευσαν να το επισημάνουν), η εξέγερση ήταν σαφώς - αφήνοντας στην άκρη κάποιες προβοκάτσιες, σαμποτάζ και αδέσποτους ανθρώπους- κοινωνική και όχι εθνικιστική. Φυσικά, όπως συμβαίνει συχνά, οι διαδηλώσεις είναι πολύ ετερογενείς, με μεγάλο αριθμό οπαδών του ποδοσφαίρου στη μαχόμενη πτέρυγα του κινήματος επίσης. Σήμερα, οι διαδηλώσεις συνεχίστηκαν κυρίως σε εκείνες τις περιοχές της χώρας όπου κυριαρχούν οι βόσνιοι, αλλά υπάρχουν ορισμένες εξαιρέσεις επίσης. Στο Μόσταρ, μια πόλη στο νοτιοδυτικό τμήμα της χώρας, τόσο κροάτες όσο και βόσνιοι συμμετείχαν στον εμπρησμό των εδρών των κύριων κροατικών και βοσνιακών εθνικιστικών κομμάτων (HDZ και SDA). Κροάτες έχουν διαδηλώσει επίσης στις πόλεις Λίβνο και Ορασιέ, ενώ σέρβοι οργάνωσαν μικρότερης κλίμακας διαδηλώσεις και συγκεντρώσεις στις πόλεις Πρίεντορ, Μπάνια Λούκα, Μπιέλια και Ζβόρνικ.

Παρόλο που οι διαμαρτυρίες είναι σαφώς κοινωνικές, το εθνικό ζήτημα, που χρησιμοποιείται προς όφελός τους από τις πολιτικές ελίτ (αν και όχι εντελώς αβάσιμα στην περίπτωση των κροατών στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη), εξακολουθεί να είναι ένα μεγάλο πρόβλημα. Πολλοί κροάτες και σέρβοι στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη εξακολουθούν να είναι καχύποπτοι και φοβούνται ότι οι διαδηλώσεις μπορεί να λάβουν μια διαφορετική πολιτική τροπή, αναφέροντας, για παράδειγμα, την ισλαμιστική στροφή της αιγυπτιακής επανάστασης (αν και αυτό το σενάριο είναι εξαιρετικά απίθανο στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη). Αυτός ο φόβος τροφοδοτείται ενεργά από τις πολιτικές ελίτ και τα ΜΜΕ, τα οποία προσπαθούν να αποτρέψουν διαδηλώσεις στις κροατικές και σερβικές περιοχές της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης. Σε αυτή την προσπάθεια, ποικίλες θεωρίες συνωμοσίας έχουν αποκτήσει κάποια απήχηση. Έτσι, βόσνιοι εθνικιστές και πολιτικοί ισχυρίζονται ότι όλα αυτά είναι μια συνωμοσία εναντίον των βοσνίων κροάτες εθνικιστές και πολιτικοί ισχυρίζονται ότι όλα είναι μια συνωμοσία εναντίον των κροατών και σέρβοι εθνικιστές και πολιτικοί ισχυρίζονται ότι όλα είναι μια συνωμοσία εναντίον των σέρβων. Είναι επίσης πολύ σημαντικό το γεγονός ότι κροάτες και σέρβοι εθνικιστές διανοούμενοι και μέσα ενημέρωσης συνεργάζονται σιωπηλά σε μια απεγνωσμένη προσπάθεια να αποδείξουν ότι έχουμε να κάνουμε με μια "Βοσνιακή Άνοιξη" και μόνο.

Πέρα από εθνικιστικές αξιώσεις

Δεν είναι όλοι, όμως, επιρρεπείς σε τέτοιου είδους εθνικιστική προπαγάνδα. Για παράδειγμα, μία ένωση από το Ντρβαρ (με τα περισσότερα μέλη της σερβικής εθνικότητας) έχει υποστηρίξει τους ως επί το πλείστον κροάτες διαδηλωτές στη Λίβνο. Επίσης, η οργάνωση των παλαιμάχων στρατιωτών του σερβικού τμήματος της χώρας έχουν πιάσει ανοιχτά τον πρόεδρο Μίλοραντ Ντόντικ να αντιμετωπίσει τα κοινωνικά προβλήματα, την αδικία και τα εγκλήματα των ιδιωτικοποιήσεων. Ωστόσο, στην Μπιέλια (στο σερβικό τμήμα της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης), διαδηλωτές που υποστηρίζουν την εξέγερση συναντήθηκαν με μια αντι-διαδήλωση υπό τους σέρβους εθνικιστές. Το ίδιο συνέβη και κατά τη διάρκεια μιας διαδήλωσης αλληλεγγύης στο Βελιγράδι, στη Σερβία (την ίδια στιγμή, η ένωση αστυνομικών της Σερβίας διακήρυξε ότι στην περίπτωση που οι διαδηλώσεις περάσουν τα σύνορα με τη Σερβία, δεν θα δράσει εναντίον των διαδηλωτών). Στην Κροατία, ωστόσο, ακτιβιστές τόσο της αριστεράς όσο και της δεξιάς οργάνωνουν διαδηλώσεις τις επόμενες ημέρες εμπνευσμένοι από αυτό που συμβαίνει ακριβώς στην άλλη πλευρά των συνόρων.

Η κατάσταση στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη παραμένει εξαιρετικά τεταμένη. Μερικοί αριστερής κατεύθυνσης διανοούμενοι και δημόσια πρόσωπα υποστηρίζουν τις διαδηλώσεις, αλλά τα περισσότερα από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και ολόκληρη η πολιτική τάξη είναι ενωμένοι εναντίον τους. Υπάρχουν πολλοί εθνικιστικοί ισχυρισμοί, θεωρίες συνωμοσίας, ψεύτικες διακηρύξεις, ψευδείς δηλώσεις, κατασκευασμένες αναφορές και αφηγήσεις. Οι ελίτ και οι καθεστωτικοί διανοούμενοι προσπαθούν όσο πιο σκληρά μπορούν να διατηρήσουν το status quo. Ακόμη, υπάρχει μεγάλη σύγχυση στους φιλελεύθερους, συντηρητικούς και εθνικιστικούς κύκλους. Ο κατεστημένος μηχανισμός ανάλυσης δεν είναι πραγματικά εξοπλισμένος για να αντιμετωπίσει αυτό το είδος εξέλιξης, δεδομένου ότι δεν μπορεί να αντιληφθεί πραγματικά την εργατική τάξη, τους ανέργους και τους φτωχούς ως ενεργό πολιτικό υποκείμενο. Σε αυτό θα πρέπει να

προσθέσουμε τη συνήθη μικροαστική ηθικολογία για τα καμένα κτίρια, τους “χούλιγκαν”, την άσκοπη βία, και ούτω καθεξής. Φιλελεύθεροι και συντηρητικοί κάνουν έκκληση για “ειρηνικές και αξιοπρεπείς” διαμαρτυρίες, παρά το προφανές γεγονός ότι χωρίς βία τίποτα δεν θα είχε συμβεί, και παρά το γεγονός ότι ο προσεκτικός συντονισμός μεταξύ των πολιτικών και των μέσων ενημέρωσης έχει δείξει με σαφήνεια τι πραγματικά επιδιώκουν η αστική δημοκρατία και η “ελευθερία του τύπου”: την προστασία των ταξικών προνομίων.

Όπως πάντα, τα μέσα ενημέρωσης προβάλλουν τη θέση ότι οι διαδηλωτές δεν ξέρουν τι κάνουν, ότι δεν έχουν σαφείς στόχους ή πολιτικό πρόγραμμα. Αυτό δεν είναι αλήθεια. Τα αιτήματα των διαδηλωτών γίνονται όλο και πιο ξεκάθαρα μέρα με τη μέρα. Για παράδειγμα, οι εργαζόμενοι και οι διαδηλωτές της Τούζλα -που είναι πιο προοδευτικοί, με πολιτική συνοχή και ευκρίνεια- έχουν απαιτήσει μεγαλύτερη μισθολογική ισότητα, προστασία της υγείας των εργαζομένων· νομική δράση κατά των οικονομικών εγκλημάτων· δήμευση του παρανόμως αποκτηθέντος πλούτου· επανεκτίμηση της διαδικασίας ιδιωτικοποίησης των εργοστασίων Dita, Polihem, Poliolhem, Gumara και Konjuh· εθνικοποίηση των εργοστασίων και επαναλειτουργία τους υπό εργατικό έλεγχο· περικοπή των προνομίων της πολιτικής ελίτ· και ούτω καθεξής. Φυσικά, είναι ακόμα δύσκολο να πει κανείς πώς θα αναπτυχθεί αυτό το εκκολλαπτόμενο πολιτικό πρόγραμμα και ποια μέρη του είναι απλώς ρητορικά.

Η “Ολομέλεια” της Τούζλα

Μια από τις πιο ενδιαφέρουσες και συναρπαστικές πτυχές της κινητοποίησης είναι η εμφάνιση στην Τούζλα -ακριβώς στο κέντρο της εξέγερσης, όπου η κυβέρνηση παραιτήθηκε πριν από μερικές ημέρες- ενός επαναστατικού οργανωτικού σώματος που αποκαλείται “ολομέλεια”. Αυτή η ολομέλεια (ή γενική συνέλευση) είναι πολύ παρόμοια με τα αρχικά ρωσικά Σοβιέτ. Οι διαδηλωτές τα χρησιμοποιούν προκειμένου να φτάσουν σε συλλογικές αποφάσεις και απαιτήσεις με αμεσοδημοκρατικό τρόπο. Αυτό που είναι ενδιαφέρον είναι ότι η ιδέα της ολομέλειας, ως πολιτικό σώμα για δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων, προέρχεται από το κύμα των φοιτητικών καταλήψεων στην Κροατία, το 2009, ενώ το κροατικό φοιτητικό κίνημα πήρε την ιδέα από το φοιτητικό κίνημα του 2006 στο Βελιγράδι. Αυτό, με άλλα λόγια, είναι ένα εξαιρετικό παράδειγμα της μετα-γιουγκοσλαβικής αριστερής ακτιβιστικής συνεργασίας και αμοιβαίας έμπνευσης. Οι διαδηλωτές στην πρωτεύουσα Σεράγεβο και στη Ζένιτσα προσπαθούν τώρα να οργανώσουν μια ολομέλεια επίσης.

Ορισμένα από τα αιτήματα της ολομέλειας της Τούζλα, αποδεκτά από τα απομεινάρια της παλιάς κυβέρνησης, ήταν να σχηματισθεί μια νέα μεταβατική κυβέρνηση στο καντόνι, που θα αποτελείται από υποψηφίους προτεινόμενους από τους κατοίκους της περιοχής, αλλά εξαιρώντας τους ανθρώπους που είχαν ήδη εκτεθεί συμμετέχοντας σε προηγούμενες κυβερνήσεις ή είναι μέλη των παλαιών πολιτικών κομμάτων. Η νέα εκλεγμένη κυβέρνηση θα πρέπει επίσης να έχει πολύ χαμηλότερες απολαβές και καθόλου πρόσθετα προνόμια. Η ολομέλεια είναι ανοιχτή σε όλους που θέλουν να συμμετάσχουν, να συζητήσουν και να ψηφίσουν, εκτός από τα μέλη των παλαιών κομμάτων και της κυβέρνησης (κάτι που την κάνει ουσιαστικά “δικτατορία του προλεταριάτου”, μιλώντας με κλασικούς όρους). Φυσικά, ενώ αυτό το είδος δημοκρατικής λήψης αποφάσεων είναι ιδιαίτερα αξιόπαινο, προς το παρόν φαίνεται κυρίως ως προσωρινό φαινόμενο, το οποίο θα μπορούσε να είναι ιδιαίτερα προβληματικό όταν κλιμακωθεί σε ολόκληρη την πόλη (ή ακόμα και στο καντόνι). Η συνεδρία της ολομέλειας της Τούζλα τη Δευτέρα 10 Φεβρουαρίου είχε, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες, περίπου 200 άτομα, ενώ ο πληθυσμός της Τούζλα είναι περίπου 130.000.

Πέρα από τον “τοπικιστικό πυρήνα”

Είναι αδύνατο να πει κανείς πώς αυτά τα γεγονότα θα εξελιχθούν στο μέλλον. Ένα πράγμα είναι σίγουρο όμως: η Βοσνία-Ερζεγοβίνη (και η περιοχή στο σύνολό της) δεν θα είναι η ίδια μετά από αυτά. Θα μπορούσε κανείς να πει ότι πολλά έχουν ήδη επιτευχθεί (τουλάχιστον συμβολικά), ειδικά αν λάβει κανείς

υπόψη το γεγονός ότι στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (και στην πρώην Γιουγκοσλαβία, σε γενικές γραμμές) δεν υπάρχουν πραγματικές μαζικές οργανώσεις της αριστεράς. Τώρα, μετά από μόλις μια εβδομάδα διαδηλώσεων, δημοφιλείς ιδέες και δημόσιος λόγος έχουν ήδη αρχίσει να αλλάζουν. Η ελίτ θα φοβάται σίγουρα περισσότερο το λαό στο μέλλον, όχι μόνο στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Μπορεί κανείς μόνο να ελπίζει ότι όλα αυτά θα τροφοδοτήσουν το σχηματισμό και την ανάπτυξη προοδευτικών δυνάμεων και οργανώσεων στη χώρα.

Οι δραματικές εξελίξεις της περασμένης εβδομάδας έχουν προκαλέσει μεγάλη αναταραχή στη χώρα και στους γείτονές της. Στη Δύση, ωστόσο, τα γεγονότα μέχρι στιγμής έχουν αγνοηθεί σε μεγάλο βαθμό. Καθώς τα διεθνή μέσα ενημέρωσης αφιερώνουν πολλή προσοχή στην Ουκρανία, όπου η ΕΕ και οι ΗΠΑ έχουν συγκεκριμένα εδραιωμένα συμφέροντα, η κοινωνική αναταραχή στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη (η οποία είναι, βεβαίως, μια πολύ μικρότερη χώρα), έχει αγνοηθεί σε μεγάλο βαθμό. Είναι σαφές ότι η εξέγερση των εργαζομένων και των ανέργων δεν είναι μια πολύ θετική εξέλιξη από τη σκοπιά της κυρίαρχης νεοφιλελεύθερης κατάστασης στην Ευρώπη, ιδιαίτερα καθώς η γειτονική Κροατία είναι το νεότερο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό που είναι περίεργο, όμως, είναι ότι η ευρωπαϊκή αριστερά παραμένει σιωπηλή. Αυτό δεν είναι πολύ αξιόπαινο για μια πολιτική δύναμη που απολαμβάνει το δικό της διεθνισμό.

Η αριστερά στις ανεπτυγμένες χώρες της Δύσης θα πρέπει να δουλέψει πολύ σκληρότερα για την υπέρβαση του δικού της “τοπικιστικού πυρήνα”. Ο αριστερός διεθνισμός και η παγκόσμια αλληλεγγύη δεν μπορούν να είναι μόνο μια θεωρητική άσκηση· πρέπει να εφαρμόζονται επίσης. Ριζοσπαστικές και προοδευτικές κοινωνικές δυνάμεις στην Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική δεν πρέπει απλώς να ικανοποιούνται κοιτάζοντας “επιλεγμένα θέματα” στο δικό τους άμεσο περιβάλλον. Δεν είναι μόνο ότι οι άνθρωποι στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη χρειάζονται διεθνή υποστήριξη· είναι επίσης ότι η εξέγερσή τους αποτελεί μια πολύ ενδιαφέρουσα και σημαντική εξέλιξη για τη διεθνή αριστερά. Δείχνει ότι ο παγκόσμιος κύκλος αγώνων που ξεκίνησε το 2011 είναι ακόμα πολύ ζωντανός.

*Ο Mate Karović είναι επίκουρος καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Ζάγκρεμπ στην Κροατία και αριστερός πολιτικός ακτιβιστής

Μετάφραση: εργατική εφημερίδα Δράση

Δημοσιεύτηκε στο roarmag.org